

Samenwerkingsprotocol gedwongen tenuitvoerlegging teruggeleidingsbeschikkingen in internationale kinderontvoeringszaken

Onderwerp samenwerkingsprotocol

Internationale kinderontvoering

Er is sprake van internationale kinderontvoering wanneer een kind ongeoorloofd overgebracht wordt vanuit, of niet terugkeert naar het land van zijn gewone verblijfplaats. Dit is ongeoorloofd wanneer dit gebeurt in strijd met het gezagsrecht van het land van zijn gewone verblijfplaats (artikel 3 Haags Kinderontvoeringsverdrag (HKOV)). Dit samenwerkingsprotocol is van toepassing op inkomende zaken, dat wil zeggen zaken waarbij een kind ongeoorloofd naar Nederland is meegenomen of hier is achtergehouden en verzocht is de teruggeleiding van het kind te bewerkstelligen.

Gedwongen tenuitvoerlegging van teruggeleidingsbeschikkingen

Indien de rechter beslist dat het kind teruggeleid dient te worden naar het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft, gebeurt deze teruggeleiding bij voorkeur in goed overleg met beide ouders. De advocaten van beide ouders spelen daarbij een belangrijke rol. Als de ontvoerende ouder niet aan de terugkeer van het kind mee wil werken kan de situatie ontstaan waarbij de teruggeleidingsbeschikking ten uitvoer moet worden gelegd met behulp van de sterke arm van justitie en politie. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de ontvoerende ouder dreigt onder te duiken. Dit gebeurt slechts in zeer bijzondere omstandigheden, ongeveer één tot drie keer per jaar.

Betrokken organisaties

Bij de gedwongen tenuitvoerlegging van teruggeleidingsbeschikkingen zijn de volgende organisaties betrokken:

- Advocatuur;
- Openbaar Ministerie;
- Politie;
- Raad voor de Kinderbescherming;
- Bureau Jeugdzorg;
- Centrale autoriteit internationale kinderontvoering.

Juridisch kader

Op gedwongen tenuitvoerlegging van teruggeleidingsbeschikkingen in internationale kinderontvoeringszaken is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- Haags Kinderontvoeringsverdrag (HKOV);
- Uitvoeringswet inzake internationale ontvoering van kinderen (artikel 13);
- Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (artt. 812, 813);
- relevante uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (o.a. nr. 8677/03, P.P. versus Polen en nr. 35030/04, Karadzic versus Kroatië);
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) (met name artikel 3).

Algemene afspraken

Doel

Het belang van het kind dient bij teruggeleidingsprocedures een eerste overweging te vormen (conform artikel 3 van het IVRK). Teruggeleidingen vanuit Nederland met behulp van de sterke arm dienen zo adequaat mogelijk te verlopen, zodat het belang van het kind zo goed mogelijk wordt gewaarborgd.

Trajectbewaking

Als de officier van justitie een verzoek krijgt van de advocaat en voldaan is aan artikel 812 lid 2 Rv zal de officier van justitie het samenwerkingsprotocol volgen. Het Openbaar Ministerie is vervolgens verantwoordelijk voor de handelingen die hieruit volgen en voor de trajectbewaking. Op verzoek van de advocaat of een officier van justitie kan de Centrale autoriteit in bijzondere omstandigheden (indien nodig) een ketenpartner aanspreken opdat deze handelt conform het protocol. Doel hiervan is ervoor te zorgen dat het systeem van teruggeleiding niet in het gedrang komt.

Brede verspreiding tot op de werkvloer

Alle betrokken organisaties brengen dit samenwerkingsprotocol onder de aandacht en dragen voor implementatie in hun eigen organisatie.

Procedure van samenwerken

Uitgangspunten

- Bij gevallen van internationale kinderontvoering prevaleert de civielrechtelijke afdoening boven de strafrechtelijke afdoening. Dit is met name van belang voor de samenwerking tussen de politie en het Openbaar Ministerie¹.
- In individuele kinderontvoeringszaken waarbij sprake is van de gedwongen tenuitvoerlegging van een teruggeleidingsbeschikking is de advocaat de gesprekspartner van de officier van justitie.
- Een internationale scheidingssituatie kan complex en onoverzichtelijk zijn. De officier van justitie moet zo min mogelijk civielrechtelijke beslissingen nemen (bijvoorbeeld rondom vragen van internationaal privaatrechtelijke aard). De Centrale autoriteit heeft in beginsel geen bemoeienis met individuele zaken, maar kan wel algemene juridische informatie geven ten aanzien van internationale scheidingssituaties.

- De rechter neemt de beslissing over het belang van het kind conform het HKOV en over de teruggeleiding. Als de rechter eenmaal een teruggeleidingsbeschikking gegeven heeft is er geen ruimte meer voor discussie over wel of geen teruggeleiding.
- Bij de gedwongen tenuitvoerlegging van de teruggeleidingsbeschikking dient in de uitvoering hiervan zo veel mogelijk rekening te worden gehouden met het belang van het kind.
- Betrokken organisaties dienen alles, wat redelijkerwijs van ze kan worden gevraagd, te doen om het teruggeleidingsbevel ten uitvoer te leggen, zonder vertraging.

Procesbeschrijving

Casus: er is een teruggeleidingsbeschikking van de rechter. Het kind moet teruggeleid worden naar het land van herkomst. De advocaten van de ouders hebben met elkaar gesproken over de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak, maar de ontvoerende ouder weigert mee te werken aan de teruggeleiding. De advocaat van de achtergebleven ouder schakelt het Openbaar Ministerie in. Vervolgens worden de volgende stappen genomen.

1. De advocaat van de achtergebleven ouder neemt contact op met de officier van justitie in het arrondissement waar het kind vermoedelijk verblijft, of anderszins in het arrondissement 's-Gravenhage (zie artikel 9 Uitvoeringswet).
2. De advocaat van de achtergebleven ouder stuurt de gosse van de teruggeleidingsbeschikking naar de betrokken officier van justitie.
3. De desbetreffende officier van justitie neemt de zaak onverwijld in behandeling. Als de officier van justitie nadere algemene (juridische) informatie nodig heeft of wil overleggen kan hij terecht bij het centrale aanspreekpunt bij het Openbaar Ministerie. Voor algemene (juridische) informatie ten aanzien van internationale scheidingssituaties kan de officier van justitie bij de Centrale autoriteit terecht. Ook kan hij bij de Centrale autoriteit terecht als informatie nodig is van een centrale autoriteit in het land van de gewone verblijfplaats van het kind.
4. Uitgangspunt is dat de officier van justitie voor onverwijld tenuitvoerlegging van de teruggeleidingsbeschikking van de rechter zorgt. Dat is zijn verantwoordelijkheid, ook in complexe internationale scheidingssituaties. Echter:
 - De officier van justitie kan in bijzondere omstandigheden² zijn medewerking weigeren. Hij deelt dit mee aan de advocaat van de achtergebleven ouder en de advocaat kan eventueel in een kort geding alsnog om medewerking vragen.

¹ Zie de instructie van Procureurs-Generaal voor het gebruik van het Nationaal Schengen Informatie Systeem.

² Bijvoorbeeld wanneer er klaarblijkelijk sprake is van een juridische of feitelijke misslag of indien de na de uitspraak aan het licht gekomen feiten een omstandigheid zullen doen ontstaan waardoor onverwijld tenuitvoerlegging niet kan worden aanvaard. Zie ook hierna.

- Het komt voor dat de ontvoerende ouder een kort geding aanspant ter voorkoming van de teruggeleiding. De executierechter is dan in beginsel gebonden aan de teruggeleidingsbeschikking van de rechter in het bodemgeschil. Slechts wanneer er klaarblijkelijk sprake is van een juridische of feitelijke misslag óf indien de na de uitspraak aan het licht gekomen feiten een omstandigheid zullen doen ontstaan waardoor onverwijld tenuitvoerlegging niet kan worden aanvaard, kan de executierechter een maatregel treffen die de executie verhindert³.
5. De officier van justitie verzoekt de politie in de desbetreffende regio om de verblijfplaats van het kind te achterhalen.
6. De officier van justitie neemt contact op met de locatie Den Haag van de Raad voor de Kinderbescherming. Hij bespreekt de situatie met één van de voor deze taak aangewezen raadsmedewerkers, waarbij in ieder geval aan de orde komt hoe de tenuitvoerlegging zo goed mogelijk kan verlopen voor het kind. De raadslocatie Den Haag zorgt voor afstemming met de locatie van de Raad voor de Kinderbescherming in de regio waar het kind op dat moment verblijft. Onder verantwoordelijkheid van de officier van justitie worden afspraken gemaakt over het vervolg van het traject, waarbij de volgende punten van belang zijn:
- De vraag of de ontvoerende ouder uitgenodigd wordt voor een gesprek op het politiebureau.
 - De vraag of aan de ontvoerende ouder nog een laatste kans wordt gegeven om alsnog vrijwillig mee te werken aan de teruggeleiding of juist niet, bijvoorbeeld als ouder en kind ondergedoken zijn of het vermoeden daartoe bestaat⁴.
 - De vraag aan wie het kind overgedragen wordt en waar het kind zal verblijven. Dit moet duidelijk zijn alvorens overgegaan wordt tot daadwerkelijke uitvoering van de teruggeleidingsbeschikking door de politie.
 - Uitgangspunt is dat het kind afscheid kan nemen van de ontvoerende ouder en dierbare spullen kan meenemen. Hiervan kan alleen worden afgeweken als de veiligheid van betrokkenen in het geding is of als ouder en kind zijn ondergedoken.
 - Er dienen afspraken gemaakt te worden over op welke wijze de politie in aktie moet komen. Bezien moet worden of in het individuele geval een agent in burgerkleding gewenst is of juist in uniform. De licht- en geluidsignalen op politievoertuigen dienen in ieder geval achterwege te blijven in verband met de schrikreactie dit teweeg brengt bij het kind. Uitgangspunt is dat alles zo rustig mogelijk verloopt voor het kind.
- Uitgangspunt is dat een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming aanwezig is bij de daadwerkelijke uitvoering van de gedwongen tenuitvoerlegging, dit ter waarborging van het belang van het kind.
7. De officier van justitie, de politie en de Raad voor de Kinderbescherming hebben allen de verantwoordelijkheid binnen hun eigen rol en taak het belang van het kind voorop te stellen.
8. De Raad voor de Kinderbescherming is verantwoordelijk voor een verzoek tot voorlopige voogdij indien dit nodig is voor de tenuitvoerlegging van de teruggeleidingsbeschikking in het belang van het kind. Dit kan het geval zijn als de achtergebleven ouder en het kind gedurende lange tijd geen contact hebben gehad. Er kan dan een voorlopige voogdijmaatregel aangevraagd worden en afgegeven worden door de kinderrechter. In dat geval zorgt Bureau Jeugdzorg voor de begeleiding van het kind. Tenuitvoerlegging van de teruggeleidingsbeschikking van de rechter blijft echter het doel.

Dit samenwerkingsprotocol is tot stand gekomen in samenwerking met het Landelijk Bureau van de Raad voor de Kinderbescherming, het Parket-Generaal, Jeugdzorg Nederland, het Korps Landelijke Politiediensten, de Centrale autoriteit internationale kinderontvoering, de Nederlandse Orde van Advocaten en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

³ Hof Den Haag 29 maart 2009, LJN: AV5333.

⁴ In de rechterlijke beschikking staat in het algemeen dat het kind zes weken na de datum van de beschikking terug moet naar het land van herkomst (zodat een hoger beroep nog kan plaatsvinden).

Colofon

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met:

Ministerie van Veiligheid en Justitie
Raad voor de Kinderbescherming
Openbaar Ministerie
Jeugdzorg Nederland
Nederlandse Orde van Advocaten
Korps Landelijke Politiediensten

© Rijksoverheid | juli 2011 | B-8892

Aan de inhoud van deze factsheet kunnen geen rechten worden ontleend.

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Raad voor de Kinderbescherming
Ministerie van Veiligheid en Justitie

OPENBAAR MINISTERIE

